

Міністерство освіти і науки України
Інститут спеціальної педагогіки НАПН України

**НАВЧАЛЬНІ ПРОГРАМИ ДЛЯ 5-9 (10) КЛАСІВ
СПЕЦІАЛЬНИХ ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ НАВЧАЛЬНИХ
ЗАКЛАДІВ ДЛЯ ДІТЕЙ ГЛУХИХ**

Історія України. Вступ до історії

5 клас

Укладач: Литвинова В.В., старший науковий співробітник лабораторії сурдопедагогіки Інституту спеціальної педагогіки НАПН України

Київ – 2014

Навчальні програми
для 5-9 (10) класів спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів

для дітей глухих

ІСТОРІЯ УКРАЇНИ
ВСТУП ДО ІСТОРІЇ
5-й клас

Курс *Вступ до історії* у 5 класі є пропедевтичним, що й визначає його місце в системі шкільних історичних курсів та з-поміж інших навчальних дисциплін, а також початковість, елементарність його змістової частини й тих вимог, що їх висувають до знань та умінь учнів. Укладено цю програму на основі проекту програм масової загальноосвітньої школи.¹

Головною метою курсу є підготовка учнів до успішного опанування систематичних курсів історії України та всесвітньої історії, прищеплення інтересу до історії, вивчення знань у наступних класах через формування в них початкових уявлень про історію як науку та про історію України як складову світової історії, елементарних вмінь з історії; поглиблення загальних дидактичних вмінь, необхідних для успішного засвоєння історичної інформації в подальшому; викликати захоплення минулим України.

Зміст курсу ґрунтується на таких засадах:

- забезпечення формування елементарних уявлень про історію як науку, відмінну від інших своїм предметом, категоріальним апаратом та методологією;
- забезпечення розвитку загальнодидактичних та спеціальних умінь, важливих для навчання історії;
- використання матеріалу з історії України при ознайомленні з найяскравішими сторінками вітчизняної історії та її найвизначнішими діячами;
- збереження хронологічної послідовності викладу як передумови засвоєння на емпіричному рівні логіки історичного процесу;
- послідовне втілення загальнолюдських цінностей;
- врахування колекційної спрямованості та вікових особливостей.

Програма курсу передбачає уроки тематичного оцінювання навчальних досягнень учнів. Якщо для систематичних курсів з історії в основу результативної частини покладено знання учнів та сформовані вміння, то історична пропедевтика націлена передусім на початкові

---

¹ автор О.І. Пометун.

знання, елементарні уявлення та найпростіші вміння. Історичні знання п'ятикласників можна характеризувати як фрагментарні, початкові. Відповідно, їхні навчальні досягнення мають елементарний рівень і більш практичну спрямованість, пов'язані в основному з уміннями читати й розуміти адаптований історичний текст, працювати з історичними ілюстраціями, адаптованою історичною картою та стрічкою часу.

Вступ до історії
5-й клас

1 година на тиждень – 35 годин на рік

№ п/п	К – Во Ча сов	Зміст	Корекційно-розвивальна лінія
1	1	<p>ВСТУП</p> <p>Ознайомлення учнів із завданнями і структурою курсу та підручника. Історія як навчальний предмет і наука. Історія України — складова всесвітньої історії.</p>	<p>Учень: користується підручником (орієнтується в його структурі, користується методичним апаратом тощо); застосовує та розуміє поняття «історія», «дата», «подія»; користується звукопідсилюючим апаратом індивідуального чи загального використання, знає жести, може проактелювати і проговорює (за своїми можливостями) слова – історичні терміни.</p>
2	5	<p>Тема 1. ЗНАЙОМСТВО З ІСТОРІЄЮ</p> <p>Відлік часу в історії. Ознайомлення з історичною картою. Історичні джерела. Речові джерела. Археологія. Археологія про життя найдавніших людей. Речові пам'ятки трипільців. Історичні заповідники та музеї.</p> <p>Писемність та усна народна творчість як джерело історичних відомостей. Архіви. Нумізмати́ка, сфрагі́стика та геральди́ка в історичній науці. Тризуб. Золота пектораль та найвидатніші скіфські пам'ятки. Археологи про грецькі міста-держави на території України.</p> <p>Імена та назви. Легенди про походження географічних назв (на матеріалі історії рідного краю). Давні слов'яни. Історики про походження</p>	<p>Учень: розрізняє чому карта – історична, може показати умовні позначки на історичній карті. Знаходить на карті відповідь на запитання вчителя. Креслить лінію часу та позначає на ній запропоновані дати. Співвідносить рік зі століттям. Розуміє і за допомогою вчителя може коротко пояснити (жестово, дактильно, за можливостями словесно), як відбувається відлік часу в історії, звідки історики довідуються про минулі часі; про давнє походження тризуба; про давність етноніма “Україна”. Читає (словесно- за своїми можливостями, дактилює, співвідносить слова з жестами) та при поясненні незрозумілих слів, словосполучень усвідомлює, адаптований історичний текст, знаходить у ньому історичну інформацію. Має уявлення про художньо-образний та науково-популярний</p>

3	1 1 6	<p>українського народу. Легенда про походження Києва. Наш край.</p> <p>Узагальнення Тематичне оцінювання</p> <p>Тема 2. КНЯЖА РУСЬ-УКРАЇНА</p> <p>Київська Русь. Давні літописи про перших князів Київської держави та походження назви “Русь”. Повість минулих літ.</p> <p>Київська держава часів Володимира Великого та Ярослава Мудрого. Літописець про запровадження християнства. Софійський собор, Києво-Печерська Лавра — символи Київської Русі. Пам’ятки книгописання. Руська Правда. Письмові згадки про школи Київської Русі. Боротьба Київської Русі з кочовиками. Володимир Мономах. “Повчання дітям”.</p> <p>Київська Русь і монголо-татарська навала. Археологічні знахідки та літописи про боротьбу з монголами та монгольське ярмо.</p> <p>Галицько-Волинська держава. Данило Романович.</p> <p>Українські землі у складі Великого князівства Литовського.</p> <p>Люблінська унія та її наслідки. Василь-Костянтин Острозький.</p> <p>Наш край.</p>	<p>історичний тексти. <i>Знаходить</i> у тексті відповіді на запитання. <i>Знає такі поняття</i>, як «хронологія», «літочислення», «археологія», «музей», «архів», «нумізMATика», «геральдика», походження назв: «Україна», «Київ».</p> <p>Учень: <i>знаходить</i> на карті місця найвизначніших подій доби, територію Гетьманщини. <i>Визначає</i> тривалість подій, складає елементарні хронологічні таблиці. <i>Називає (жестово, за можливостями словесно та дактильно)</i> найвизначніші події та найвидатніших діячів козацької доби. <i>Наводить приклади (жестово, за можливостями словесно та дактильно)</i> (найвідоміших культурних пам’яток. <i>Стисло розповідає (жестово, за можливостями словесно та дактильно)</i> про історичні постаті, використовуючи текст. <i>Розповідає (жестово, за можливостями словесно та дактильно)</i> про події та постаті. <i>Розповідає (жестово, за можливостями словесно та дактильно)</i> про кілька (на вибір) пам’яток козацької доби. <i>Приблизно переказує (жестово, за можливостями словесно та дактильно)</i> науково-популярний текст, вибудовуючи відповідь на питання. <i>За текстом складає (усно, письмово)</i> план перебігу подій. <i>З допомогою вчителя (словесно, жестово)</i> моделює елементарну белетризовану ситуацію, змінюючи особу оповідача, додаючи нових героїв, тощо. <i>Складає</i> словник історизмів, витлумачує їх на основі тексту і розповіді вчителя. <i>Визначає</i> належність зображених на ілюстраціях історичних пам’яток до козацької доби.. <i>Вчиться з допомогою вчителя (усно) порівнювати (за</i></p>
---	-------------	---	--

4	1 1 6	<p>Узагальнення Тематичне оцінювання</p> <p>Тема 3. КОЗАЦЬКА УКРАЇНА Виникнення українського козацтва та Запорізької Січі. Побут, звичаї козацького товариства в літературі. Запорізька Січ — козацька республіка. Козацькі клейноди як пам'ятки історії. Доба героїчних походів. Гетьман Петро Конашевич-Сагайдачний. Національно-визвольна війна українського народу середини XVII ст. Історичні джерела про гетьмана Б. Хмельницького та Українську козацьку державу. Українсько-московський договір 1654 року. Українська козацька держава другої половини XVII ст. Література та письмові джерела про І. Мазепу. Боротьба козацької старшини за відновлення державних прав України. П. Полуботок, гетьмани, ліквідація української козацької держави та зруйнування Січі в історичних джерелах. Кошовий отаман П. Калнишевський в усній народній творчості. Свідчення про поширення освіти та навчання у братських школах. Києво-Могилянська академія. Найвидатніші митці української культури XVIII ст. Г. Сковорода.</p>	<p>запропонованими вчителем лініями порівняння) історичні факти та події. <i>Володіє поняттями:</i> «козак», «рада», «республіка», «символи республіки». «Повстання», «війна», «національно-визвольна війна», «національний, соціальний, релігійний гніт». «Кріпацтво».</p> <p>Учень: <i>знаходить</i> на карті місця найвизначніших подій доби, територію Гетьманщини. <i>Визначає</i> (усно, письмово) тривалість подій, складає елементарні хронологічні таблиці. <i>Називає</i> (жестово, за можливостями словесно та дактильно) найвизначніші події та найвидатніших діячів козацької доби. <i>Наводить приклади</i> (словесною, дактильною мовами) найвідоміших культурних пам'яток. <i>Стисло розповідає</i> (жестово, за можливостями словесно та дактильно) про історичні постаті, використовуючи текст. <i>Розповідає</i> (жестово, за можливостями словесно та дактильно) про події та постаті. <i>Розповідає</i> (жестово, за можливостями словесно та дактильно) про кілька (на вибір) пам'яток козацької доби. <i>Приблизно переказує</i> (жестово, за можливостями словесно та дактильно) науково-популярний текст, вибудовуючи відповідь на питання. <i>За текстом складає</i> (письмово, усно) план перебігу подій. <i>З допомогою вчителя моделює</i> (жестово, за можливостями словесно та дактильно) елементарну белетризовану ситуацію, змінюючи особу оповідача, додаючи нових героїв, тощо. <i>Складає</i> (усно, письмово) словник історизмів, витлумачує їх на основі</p>
---	-------------	--	---

5	7	<p>Наш край.</p> <p>Узагальнення Тематичне оцінювання</p> <p>Тема 4. УКРАЇНА В ХІХ—ХХ ст. Українські землі під владою Російської та Австрійської імперій. Освіта. Університети. І. Котляревський, Т. Шевченко. “Руська трійця”. В. Антонович, І. Франко, Леся Українка в національно-культурному житті другої половини ХІХ — поч. ХХ ст. Меценатство.</p> <p>1 Україна у Першій світовій війні. Пісні українських січових стрільців.</p> <p>1 Відродження Української держави в 1917—1920 рр., Центральна Рада. М. Грушевський.</p> <p>7 Свідчення про встановлення більшовицької влади в Україні. Україна в СРСР. Індустріалізація та колгоспна система. Голодомор 1932—1933 років. Велика Вітчизняна війна (1941—1945 рр.) — основна складова Другої світової війни. Кіно- та фотодокументи про війну. Свідчення про життя населення України в роки окупації (за матеріалами історії рідного краю). Партизанський рух. Визволення України. Пам’ятники героям боротьби та жертвам війни (за матеріалами історії рідного</p>	<p>тексту і розповіді вчителя. <i>Визначає</i> належність зображених на ілюстраціях історичних пам’яток до козацької доби.. <i>Вчиться</i> (жестово, за можливостями словесно та дактильно) з допомогою вчителя порівнювати (за запропонованими вчителем лініями порівняння) історичні факти та події. <i>Володіє</i> поняттями: «козак», «рада», «республіка», «символи республіки». «Повстання», «війна», «національно-визвольна війна», «національний, соціальний, релігійний гніт». «Кріпацтво».</p> <p>Учень: <i>показує</i> на карті територію України, області, найбільші міста. <i>Формулює</i> (жестово, за можливостями словесно та дактильно) запитання до історичної карти. <i>Коротко переказує</i> (жестово, за можливостями словесно та дактильно) адаптований історичний текст за планом, вживаючи історизми. <i>Встановлює</i> хронологічну послідовність 2—3 історичних подій. <i>Називає</i> (словесно, дактильно) найважливіші події та найвизначніші постаті. <i>Вибирає</i> (з переліку) пов’язані події (факти). <i>Разом з вчителем складає</i> (усно, письмово) короткий план розповіді про подію. <i>Формулює</i> (жестово, за можливостями словесно та дактильно) короткі запитання про історичні події та постаті. <i>Ділиться враженнями</i> (жестово, за можливостями словесно та дактильно) щодо історичних подій та постатей. <i>Визначає</i> (усно) історичне тло в художніх оповіданнях на історичну тематику. <i>Дає</i> (жестово, за можливостями словесно та дактильно) відповідь на історичне питання (за текстом підручника).</p>
---	---	---	---

6	1 1 1 1 1	<p>краю). Нагороди ветеранів Великої Вітчизняної війни. Відбудова. Україна у 50—80-ті роки ХХ століття. Завершення формування території сучасної України. Досягнення і проблеми. Уроки Чорнобильської трагедії. Освіта. Наука. Культура. Наш край.</p> <p>Узагальнення</p> <p>Тема 5. УКРАЇНА СУЧАСНА Розпад СРСР. Незалежність України. Конституція України як основний закон держави. Територія, населення та національний склад, найбільші міста. Державні символи України. Сучасна Україна у Європі та світі.</p> <p>Тематичне оцінювання до тем 4 та 5</p> <p>Підсумкове узагальнення</p>	<p><i>Наводить приклади (жестово, за можливостями словесно та дактильно) участі своїх родичів у важливих подіях ХХ ст. Знає і показує на карті: Правобережжя, Лівобережжя, Слобожанщину і Південну Україну. Володіє поняттями: «визвольний рух», «партія», «Українська Центральна Рада», «Українська Народна Республіка», «революція», «Соборна Україна». «Індустріалізація», «колгосп». «Перша світова війна», «Друга світова війна», «Вітчизняна війна», «окупація», «терор», «Перемога», «нагорода».</i></p> <p>Учень: <i>показує на карті територію України після відновлення її незалежності у 1991 р. Встановлює (усно, письмово) хронологічну послідовність прийняття найважливіших державотворчих документів. Вибирає (з переліку) пов'язані події (факти). Складає (жестово, за можливостями словесно та дактильно) коротку розповідь на основі розповідей родичів про їхній внесок у будівництво заможної демократичної України. Наводить приклади (жестово, за можливостями словесно та дактильно) зі сфери науки, спорту, культури, де Україна має здобутки світового рівня. Розуміє поняття, знає значення слів: «День незалежності», «референдум», «Президент», «Верховна Рада».</i></p>
---	-----------------------	--	---

Корекційно-розвивальна лінія

Одним з найважливіших завдань навчальних закладів для дітей з порушенням слуху є формування слухо-зорового сприймання мови

людей, що їх оточують. Для того щоб реалізувати це завдання необхідно посилити слуховий компонент у слухо-зоровому сприйманні мови. Це повинно здійснюватися насамперед під час проведення уроку. Саме вчитель сприяє і дозує на уроці роботу з розвитку слухового сприймання та читання з губ.

Нову термінологію для глухих дітей необхідно подавати також у вигляді жестової та дактильної мови. Це необхідно робити для більш швидкого розуміння дитиною понять та засвоєння ними складу самого слова. Якщо дитина не може, або їй важко проговорювати якісь слова то вона має знати жестове позначення цього слова та вміти написати його. Вчитель також повинен слідкувати за правильною вимовою дітей в тих випадках коли дитина може проговорити слова, то вона повинна це робити. Дуже важливо слідкувати за правильною побудовою речень учнями, від того залежить вся система спілкування між учнями, вчителем і взагалі спілкування з оточуючими.

Укладач: В.В. Литвинова старший науковий співробітник лабораторії сурдопедагогіки Інституту спеціальної педагогіки НАПН України.